

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XV. Viterbien. Transactionis. An sint licitæ vel respectivè usurariæ accessiones, quas donator quantitatis donatario pendente solutione promisit, ac solvit. Et quid de accesionibus pro pretio ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

coris, ita fuit causa præcisæ, & immediata damni, quia pecunia non poterat ad alium usum converti, & consequenter non videtur iurare rationem, quibus innituntur dictæ decisiones in Romana fructuum dotis, sed cum disputatio ulteriorem progressum non habuerit, non potui desuper maturum iudicium pro veritate efformare.

VITERBIEN.

TRANSACTIONIS,

PRO

HÆREDE PAULI CIOFI,

CUM

ALIIS PARITER DE CIOFIS.

*Casus variè decisus per Rotam, & post-
eà concordatus.*

An sint licitæ vel respectivè usurariæ accessiones, quas donator quantitatis donatario pendente solutione promittit, ac solvit. Et quid de accessione pro pretio alicujus mercimonii seu negotiationis, An & quando intrent fructus recompenfativi, juxta terminos *sexum in l. curabit Cod. de action. empti*. Et an substineantur accessiones solutz pupillo, vel minori per ejus majorem conjunctum, qui de jure esset, seu esse deberet ejus legitimus tutor, seu curator.

SUMMARIUM.

1. *Facti series.*
2. *De resolutionibus in causa editis.*
3. *An & quando pro pretio mercium, vel taberna debeantur fructus recompenfativi juxta text. in l. curabit C. de action. empti, distinguitur.*
4. *An Testator vel donator disponere possit, ut pro quantitate legata vel donata, pendente solutione, presententur fructus seu accessiones, distinguitur.*
5. *An alibi procedat distinctio, de qua num. precedenti.*
6. *De contractu trino remissivè.*
7. *Tutor vel alter administrator non investiens pecuniam administratam tenetur ad interesse.*
8. *Quomodo usuraria materia regulanda sit.*

DISC XV.

Defuncto Paulo, qui cum Dominico, & Tullio fratribus de Ciofis in communione vixerat, superstitibus pluribus filiis adhuc pupillis, cum istorum matre & tutrice, firmato statu communis assis in scut. 7500. deventum est ad divisionem, in qua patruus nepotibus promiserunt solvere in pecunia infra certum tempus eorum portionem, & interim solvere fructus ad rationem quinque pro centenario. Ad plures autem annos defuncto uno ex tribus

Card. de Luca de Usur. & Interess.

filiis masculis dicti Pauli, ac filia femina nuptui tradita, alii duo, nempe Thomas & Gregorius redierunt ad patruorum domum, vacantes mercimonio, quod isti exercebant, postmodum verò de anno 1634. inter eosdem patruos, ac nepotes respectivè, eorum facultatibus hoc medio tempore ex negotiatione interim notabiliter auctis, deventum est ad transactionem, per quam patruus assignavit dictis nepotibus, tam pro antiqua portione paterna, ut supra, quam pro omni & toto eo quod ratione eorum operæ seu aliàs prætere possent, ac etiam ex titulo donationis, & benevolentia scut. 10. m. ut mercaturæ incumbere possent, solvendo Thomæ majori ætati proximo suam portionem scutor. 5000. infra terminum duorum annorum, Gregorio autem adhuc minori, postquam compleverit annum 25. cum promissione interim fructuum ad rationem quinque pro centenario, inito etiam fideicommissio conventionali, ac reciproco inter dictos patruos & nepotes respectivè.

Observata fuit pacificè concordia prædicta donec vixerunt patruus, qui non solvendo dictam conventionem summam, spontè & absque aliqua contradictione solverunt fructus ut supra conventos; Ipsis autem defunctis, eorum filii & hæredes, præfatam concordiam impugnare voluerunt. Undè introducta causa in Rota coram Celfo, assumptaque disputatione super ipsius concordia validitate, ac super debito in sorte principali sub diebus 18. Junii 1657. & 24. Junii 1658. prodierunt resolutiones Thomæ & Gregorii favorabiles super dictæ transactionis validitate & observantia quoad debitum in sorte principali, ut patet ex decisionibus 238. & 263. inter illas impressas ejusdem Celfi; Deindè verò assumpta fuit disputatione super fructibus interim ad formam ejusdem concordia decursis, an scilicet deberentur necnè, ita ut non soluti peti non possent, ac soluti impurandi venirent in sortem, quam ita in parte extenuassent, ut prætebant debiteces, quorum favore & juxta dictam eorum prætensionem binæ prodierunt resolutiones sub diebus 2. Decembris 1658. & 9. Maii 1659. excepta rata valoris bonorum stabilium, & fructiferorum, ex eo fundamento, quod cum reliquum creditum esset pecuniarium, & non constaret de requisitis legitime justificatis lucri cessantis, vel damni emergentis, nullæ accessiones citrà usutam deberentur, ac propterea solutz imputandæ venirent in sortem, ut patet ex decisionibus 277. & 291. inter dictas impressas ejusdem Celfi; Ad quarum normam expedita sententia, & commissa causa in eadem Rota coram Albergato, atque in hoc statu me ex parte creditorum ad causæ defensionem assumpto, sub die 24. Junii 1660. responsum fuit favore creditorum, vel eorum interim defunctorum hæredum, pro dictæ sententiæ infirmatione, dictorumque fructuum debito, atque expedita sententia, & commissa denuo appellatione in eadem Rota coram Verosio, hac posterior sententia Albergati confirmata fuit, prævis duabus decisionibus sub dieb. 3. Junii 1661. & 17. Martii 1662. Commissaque iterum causa appellationis coram Taja, sub die 4. Junii 1663. ad favorem etiam creditorum prodit resolutio, sed concessa nova audientia, & reposita causa, ob difficultates desuper habitas nulla capta fuit resolutio, quod ansam dedit concordia, per quam controversia finem habuit.

In istis igitur disputationibus, ac respectivè resolutionibus, tres fuerunt inspectiones super hujusmodi accessionum licito, vel illicito cursu, Primò

D 3 an

an deberentur de natura bonorum, quorum loco ista quantitatis in conventionem deducta est, tanquam per speciem fructuum recompensativorum juxta terminos *text. in l. curabit. C. de action. empt.* Secundò quatenus dicta ratio in toto vel in parte non intraret, an deberentur tanquam promissi ex causa donationis; Et tertio demum, quatenus ex ista causa non subtraherentur, an alter adesset titulus illarum justificativus.

Quoad primum, pro rata bonorum stabilium communium inter d. fratres cadentium sub prima divisione, planum erat licitam esse conventionem prædictam ex dicta dispositione *text. in l. curabit*, dum accessiones erant moderatæ & uniformes taxæ legali bonorum stabilium juxta receptam *gloss. in amb. perpetuo C. de Sacrosan. Ecclesi.* Sed id importabat modicam summam scilicet, 800. circiter, in reliquis autem decisio pendebat ex facto, in quo non levis erat discordia ob varietatem testium hinc inde inductorum circa duplicem circumstantiam, Unam scilicet an augmentum assis dictorum patruorum intermedio tempore inter primam divisionem & transactionem cederet etiam ad commodum dictorum nepotum, qui denuò ad communionem admissi fuissent, ut ex hac parte prætendebatur, vel potius totum ad ipsos patruos pertineret, domi præfatos nepotes retinentes in assistentia & exercitio in taberna mercium tanquam famulos & operarios; Et secundò an dicta summa in conventionem deducta, posita dicta communione & coequali dominio, proveniret ex pretio tabernæ seu mercimonii considerati tanquam universitas, vel potius ex mercibus aliisque bonis mobilibus singulariter, & de per se consideratis; Totum autem hoc consistebat in nudo facto, de quo patres Advocatorum Romanæ Curie sunt non agere, ab hac verò secunda circumstantia, an scilicet merces, aliaque bona ultra stabilia constituerent tabernam seu mercimonium tanquam universitatem, vel potius essent bona singularia, pendebat determinatio, an pro isto quoque pretio intraret ratio vel dispositio præfati *textus in l. curabit C. de action. empti.*

Ubi enim agitur de mercibus aliisque bonis mobilibus singulariter & de per se consideratis, absolutum est pro eorum pretio dictæ legis dispositionem vel rationem non intrare, cum sint bona de sui natura infructifera, & æquipollentia pecuniæ; Si verò ageretur de eisdem constitutis tabernam seu mercimonium, quod constitueret universitatem, & tunc secus, quoniam ratione auiamenti, hujusmodi tabernæ reputantur fructifera, ita ut etiam in contractum locationis & conductionis pro annua pensione salva substantia ad instar prædii fructiferi deduci possint, Et ob quam circumstantiam cessat mutuum verum vel interpretativum sine quo non datur usura; Ut in specie fructuum recompensativorum cadentium super pretio hujusmodi tabernarum, vel ex conventionem, vel ex dispositione juris, nè emptor retineat rem & pretium juxta terminos *d. text. in l. curabit* habetur apud *Riminal jun. conf. 177. numer. 16. cum seqq. Borgnis. dec. 13. numer. 61. & 66. par. 2. Rot. decis. 189. numer. 3. post secundum vol. conf. Farinava. decis. 490. numer. 4. & 40. numer. 11. par. 2. recent. & conferunt deducta per Leotar. de usur. quest. 41. num. 32. cum aliis in hujus causæ decisionibus coram Verospio & Albergato, atque est principium hodie receptum, quod ut in Fulginaten. de qua disc. sequenti, Ego met scribens pro emptoribus, ac respectivè debitoribus pretii cujusdam fundachi, aliarumque mer-*

cium volentibus accessionum debitum evitare, id admitterem pro rata cadente in pretio fundachi, negarem tamen pro alia rata pecuniarum & mercium, juxta dictam distinctionem quæ est hodie vera & recepta; Et consequenter in ista causa, quæstio remanebat potius facti & applicationis, quam juris, An scilicet versaremur in una, vel altera distinctionis parte, seu bonorum specie, dum circa ratam respondentem pretio mercium singularium aliorumque mobilium infructiferorum, Ego & cæteri pro hac parte scribentes non impugnabamus conclusiones deductas in præfatis decisionibus coram Celfo utpotè in Curia receptas ex deductis supra in Savonen. disc. 12. & in aliis hoc eod. tit.

Quo verò ad alterum punctum, in quo principaliter dictæ posteriores decisiones coram Albergato, Verospio & Taja fundamentum constituere videntur, quod scilicet ista quantitas in conventionem deducta esset per viam donationis, pariter difficultas consistebat, magis in facto & applicatione, quam in jure; Siquidem ut in proposito frequenter actum habetur occasione legatorum quæ donationem quoque continere videntur; In ea quæstione, an exigi possint usuræ pro legato quantitatis ex judicio testatoris gravantis heredem, ut pendente legati solutione annuum fructum seu interesse ad rationem tot pro centenario solvere deberet legatario; Communis, ac recepta distinctio est, quod aut in facultate legatarii positum est sortem quandocumque petere & assequi, & tunc ob mutuum interpretativum cum dilatione, quod ita inesse dicitur, præfata accessiones illicitæ & usurariæ reputantur, quia testator non potest reddere licitas usuras illicitas, & intrinsecè malas; Aut legatarius jus non habet ex judicio ejusdem testatoris perendi sortem, & tunc secus, quia legatum interim consistere videtur in ipsis annuis usuris seu accessionibus, principaliter & de per se consideratis, tanquam per speciem annui legati arbitrio hæredis extinguibilis, seu redimibilis, cum quantitate per ipsummet testatorem taxata, ut ita distinguendo habetur apud *Cavaler. dec. 591. adden. ad Buratt. dec. 144. Leotar. de usur. qu. 18. apud quos cæteri, & in hujus causæ decisionibus prædictis, atque est distinctio recepta per scribentes hinc inde admissa in Romana pecuniaria de Marihas & Sancta Cruce in qua agebatur de hoc puncto, ut in Rom. pecun. 15. Junii 1665. coram Albergato.*

Qua theorica sic stante ac in præfatis decisionibus bene firmata ad favorem hujus partis, mea difficultas erat circa applicationem ad factum, de cuius defectu bene opponebant scribentes in contrarium, quoniam prohibitio, nè creditores sortem principale petere possent, restricta erat ad certum tempus uni scilicet infra biennium, & alteri usque quò completeret ætatem 25. annorum, usque ad quæ tempora respectivè motivum rectè procedebat, non autem postea quam in creditorum libero arbitrio repositum erat sortem petere, ideoque motivum remanebat periculosum ab hoc tempore citrà.

Est bene verum quod isti rigores procedunt solum in Curia Romana, & successivè in Curis inferioribus, ab ista normam recipientibus, ob opinionem quæ hic retinetur, ut interesse lucris cessantis, data etiam mora peti non valeat illo non probato in specie cum requisitis *Cabren. in l. 3. ff. de eo quod certo loco*, ita ut non sufficiant probationes generales super qualitate creditoris, quod esset solutus negotiari, & qualitate loci circa promptas occa-

opportunity, ut advertitur in hujus causa decisionibus coram Celfo, cum aliis in d. Savonen. & in specie legatorum infra in *Alaricana legati disc.* 29. Inanes autem hujusmodi inspectiones remanent in illis regionibus, in quibus ista requisita tanquam notoria habentur pro probatis; unde propterea data mora regulari, vel irregulari, illic intrat cursus interesse, quia tunc istud indefinitè currit & decernitur, ut in locis proximè allegatis habetur, ac etiam *sub titulo de feud. disc.* 108.

Demum quoad tertium punctum, seu inspectionem; an scilicet non subsistent uno vel altero ex prædictis fundamentis, adesse alter titulus d. accessionum justificativus; Ultima decisio 4. Junii, 1663. coram Taja, discurret, ita sub hujusmodi conventionem contineri illum contractum trinum, de quo habetur particulariter actum in *Firmana disc.* 1. hoc eod. tit. societatis scilicet, & duplicis assicurationis sortis & lucrorum; Sed pariter istud motivum mihi videbatur periculosum; Tum quia non data explicita conventionem sub hac specie contrahendi, satis difficile est in foro externo id subintelligere, cum aliis numquam daretur casus usuræ, atque omnes contractus usurarii cum hoc subterfugio salvari possent; Tum etiam, quia non videtur ad præxim deducibile, ut pecunia tantum lucrum verisimiliter dare possit, quod summa excedens quinque pro centenariis creditoris favore convenita, dici valeat congrua recompensa utriusque assicurationis, ac periculi, quod debitor in se suscipit, dum in foro utriusque non inveniretur tertius negotiator, qui faceret hanc assicurationem, ut advertitur in d. *Firmana disc.* 1.

Tutius verò ac solidius motivum pro hujusmodi accessionibus sustinendis mihi videbatur illud resultans ab interesse, ad quod tutor, vel alter legalis administrator tenetur erga pupillum, seu eum, cujus bona administrantur, ob non investitam pecuniam in tutas occasiones fructiferas, puta in bona stabilia, census, vel loca montium, ex latè deductis per *Sperell. dec.* 90. *Leotard. de usur. qu.* 18. num. 36. ubi ceteri, *Rot. in Rom. pecun.* 28. Januarii, 1636. *Panzirolo, & de patre legitimo administratore filia habetur in dicta Rom. pecuniaria* 15. Junii 1665. *Albergato*; Cum enim isti essent patrum, ac successivè legales tutores, & curatores istorum nepotum ex fratre prædefuncto, prudenter ac laudabiliter has partes impleverunt, retinendo istas penes se ob minorem ætatem, imprudentis ac dissipationibus subiectam, malè autem ac dolosè gessissent illas retinere otiosas, atque sub promissione fructuum, quos adolescentes à spontè dantibus receperunt in alimenta, & sustentationem erogatos, ut ita paulatim ipsa fors principalis præter voluntatem domini consumpra remaneret, dum easdem pecunias investiendo in bona stabilia, census, vel loca montium, idem fructus obtineri potuisset. Potissimè, quia non erat quæstio de assequendo hoc interesse à dictis patribus invitis, sed de ab eisdem spontè solutis, & nunquam contrarium animum declarantibus, unde propterea fuit potius recognitio veritatis & bonæ fidei, quòd ita scilicet dicti patrum se agnovissent de jure obligatos ad hoc interesse, ratione illorum fructuum, qui aliàs percipi poterant à dictarum pecuniarum investimento, quod eis incumbere videbatur, atque ista videbatur via magis tuta, & plana absque necessitate assumendi tot subtiles, ac dubias inspectiones.

Et quidem, ut aliàs hoc eodem titulo advertitur, ista usurarum materia videtur potius facti quam juris, non uniformem generalem determi-

nationem recipiens, sed juxta singulorum casuum particulares circumstantias, inspecta qualitate personarum, ac aliis circumstantiis, ex quibus desumatur, an concurrant præcipua usuræ requisita, consistentia in depravata intentione scenerandi ex parte creditoris, & in suffocatione ex parte debitoris, non quòd simplicitas, vel bona fides mutantis salvet usuram, ubi illa reverà adest, quoniam receptum est id non suffragari, sed ad regulandam naturam actus, sive interpretandum, quid partes facere voluerint.

Non datur enim usura sine mutuo vero vel interpretativo, ut plenè habetur in *Romana locationis coram Verospio, decis.* 63. num. 13. post colluctationes *Bondeni*, ac in aliis hoc eodem titulo frequenter, & est principium absolutum, & ac ulterius cum mutuo, vel expressè, vel implicite ac præsuppositivè concurrere debent dicta alia usuræ requisita consistentia, copulative vel saltem alternative in depravata intentione mutuantis, & in suffocatione mutuatarii, quæ omnia in præsentem deficere videbantur, dum in origine nullum aderat mutuum, nullaque suffocatio ex parte debitorum, qui spontè creditoribus adhuc pupillis, vel minoribus non requirentibus istum contractum fecerant, absque eo, quòd in ipsis creditoribus excogitabilis esset aliqua depravata intentio scenerandi; Unde propterea omnibus facti circumstantiis insimul ponderatis, præsens casus habere videbatur de indubitabili, potissimè quia ipsi principales debitores conscii veritatis, nunquam in vita conquesti fuerunt, neque declararunt animum in materia usuraria præsumptum, quòd potius coacti quam volentes usuras solverint, suffocationem timentes, *juxta firmata decis.* 69. num. 14. & seq. par. 9. recent. cum aliis in d. *Savonen. disc.* 12.

Illa etiam considerabili circumstantia accedente, quod, ut in facto justificabatur, ipsi patrum & debitores, hoc medio tempore, quo hujusmodi pecunias in manibus habuerunt, ex illorum trafficis & negotiationibus notabile lucrum fecerant, eorumque patrimonium magnum incrementum receperat; Licet enim in materia usuraria non spectetur utilitas debitoris, sed attendatur interesse creditoris, ut *sup. disc.* 12. Attamen id satis conferre videtur ad effectum probandi, quòd gesta per debitores solvendo dictas accessiones fuerint citra suffocationem pro recognitione veritatis & bonæ fidei, ut supra, atque hæc mihi videbatur veritas.

*****

FULGINATEN. PECUNIARIA,

PRO

CAROLO CAMILLO ET SOCIIS,

CVM

DETIO RONCALLO, EJUSQUE FILIIS.

*Causa decisus per Rotam pro Roncallo,
& pendet.*

De eadem materia Discursus præcedentis, An scilicet, & quando debeantur, seu in conventionem deduci possint fructus, vel accessiones pro pretio mercium, vel tabernæ, ad terminos *texti. in l. curabit, C. de action. empti.*